ואם לקח בשוגג יחזרו דמים למקומם במזיד תעלה ותאכל במקום אמר רבי יהודה במה דברים אמורים במתכוין ולקח תחילה לשם שלמים אבל במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין בין שוגג בין מזיד יחזרו דמים למקומם והאנן תנן [א]רבי יהודה אומר במזיד קידש [ב]אמר רבי אלעזר אשה יודעת שאין מעות מעשר שני מתחללין על ידה ועולה ואוכלתו בירושלים מתקיף לה ר' ירמיה והרי בהמה טמאה עבדים וקרקעות דאדם יודע שאין מעות מעשר שני מתחללין עליהן [ג]ותנן [א]אין לוקחים בהמה טמאה עבדים וקרקעות במעות מעשר שני [ד]אפי' בירושלים ואם לקח יאכל כנגדן[ה] אלא הכא באשה חבירה עסקינן דידעה אמר מר אם לקח יאכל כנגדן [א] ואמאי יחזרו דמיו למקומם כי התם [ב]אמר שמואל

כשברח

בשוגג. שלא ידע שהן מעות מעשר שני יחזרו דמים למקומם כופין המוכר להחזיר הדמים דמקח טעות הוא שאילו ידע שהן מעות מעשר לא היה לוקחה דטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים ובמעות הוה ניחא ליה לאמטויינהו: **במקום.** בירושלים דכתיב (דברים יב) אל המקום אשר יבחר וגו': **בד"א.** אמזיד קאי: **לשם שלמים.** שכן דרך כל בהמות שנקחות בכסף מעשר ליקרב שלמים כדילפינן לה במנחות (דף פב.) שם שם וזבחת שלמים ואכלת שם[ו] ובמעשר כתיב ואכלת שם:[ז] **לחולין.** שלקחה לאוכלה חוץ למקום: **בין שוגג.** לאו אמתכוין להוציא לחולין קאי דא"כ לאו שוגג הוא והאי מתכוין דקתני אמזיד קאי והכי קאמר אבל לקחה לשם חולין דמזיד דידיה מתכוין להוציא מעשר לחולין הוא בין שוגג בין מזיד יחזרו דמים למקומם שוגג משום דמקח טעות הוא ומזיד דקנסי' ליה למוכר כדאמר לקמן[ח] דלאו עכברא גנב אלא חורא גנב: **במזיד קידש.** דכיון דליכא טעות משום קנסא לא אמרי רבנן דליבטול: **אמר ר' אלעזר.** מתניתין ליכא למיקנסיה כלל דאשה יודעת כו' ולא נתכוונה להוציאו לחולין אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו ועבר על לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט) דיודע שהלוקח מתכוין לאוכלה בעירו: **והרי בהמה טמאה דאדם יודע כו'.** דאיכא למימר כי שקיל להו למעות אדעתא לאסוקינהו לירושלים שקיל להו ותנן יאכל כנגדן הלוקח יקח מעות משלו ויאמר כל מקום שהמעות ביד מוכר יהו מחוללות על אלו ויעלם ויאכלם בירושלים: **אלא מתני' באשה חבירה עסקינן דידעה.** שאין מעשר שני מתחלל ע"י קידושיה ועולה ואוכלתן אבל סתם מוכר לא ידע שאין מעשר מתחלל על בהמה טמאה: **כי התם.** כדאמרן גבי לוקח בהמה טהורה מזיד[ט]:

כשברח

ואם לקח בשוגג יחזרו דמים למקומם. פי' בקונט' דכופין המוכר להחזיר הדמים דמקח טעות הוא דאם היה יודע שמעות מעשר הן לא היה לוקחה דטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים והמעות הוה ניחא ליה לאמטוייניהו וא"ת מה קנס הוא למוכר בהך אדרבה ריוח הוא לו שיפטר לעלות לירושלים כי המעות של מעשר שני אינן בידו כיון דאמרינן יחזרו למקומם וי"ל דודאי קנס הוא לו מה שאנו אומרים יחזרו דמים למקומם דבלאו חזרת המקח יכולים לפוטרו מלהעלות המעות לירושלים שהיינו מצריכים הלוקח לחלל קדושת מעות המעשר שביד המוכר מאחר שהמוכר לפנינו והיה הלוקח מעלן לירושלים והיינו דפריך ליקנסיה ללוקח שיאכל כנגדן בירושלים ויחלל עליהם קדושת מעות המעשר שביד המוכר: **במזיד** תעלה ותאכל במקום. וקשה כמאן אתיא הך ברייתא אי כרבנן הא אמרי[י] אין מתחללין אפי' דיעבד ואי כר' מאיר אפי' לכתחילה מחללין דהכי איתא בתוספתא דמסכת שביעית (פ"ו) דקתני אחד שביעית ואחד מעשר שני מחללין על חיה ועוף ועל הבהמה בעלת מום והא דנקט לעיל מתחללין במלתיה דר"מ דמשמע דיעבד משום רבותא דרבנן נקטה לאשמועינן דאפי' דיעבד אין מתחללין ואומר ר"י דאתיא כרבנן ולכך מתחלל הכא על בהמה דמיירי בתמימה דחזיא לשלמים ויביא אותה לירושלים ויאכלה בתורת שלמים[א] והתם מיירי בבעלת מום דלא חזיא לשלמים ולכך אין מתחלל בדיעבד גזירה שמא יגדל עדרים והכי נמי איתא בתוספתא דמעשר שני[כ] בהך ברייתא דקתני במילתיה דרבי יהודה אם היתה בעלת מום או שהיו פירותיו טמאין בין בשוגג בין במזיד יחזרו דמים למקומם ומההיא דהגוזל קמא (ב"ק דף צז:) דקאמר זבין בהמה וממטי לה התם שמא אתיא כר' מאיר דאמר מותר לחלל לכתחילה אי נמי כרבנן ואפילו לכתחילה ומשום תקנת מעות בבל שאינם יוצאים להדיא בירושלים[ל]: **אבל** במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין. פי' בקונטרס שלקחה לאוכלה חוץ לירושלים בין שוגג לאו אמתכוין להוציא לחולין קאי דאם כן לאו שוגג הוא והאי מתכוין דקתני אמזיד קאי וה"ק אבל לקחה לשם חולין דמזיד דידיה מכוין להוציא מעשר לחולין הוא בין שוגג בין מזיד יחזרו דמים למקומם שוגג משום דמקח טעות הוא ומזיד דקנסינן ליה למוכר כדאמרינן לקמן לאו עכברא גנב אלא חורא גנב ופריך והאנן תנן ר' יהודה אומר במזיד קידש פירוש כיון דטעות ליכא משום קנסא לא אמרו רבנן דליבטל כי הכא דאמרינן יחזרו דמים למקומם אמר ר' אלעזר מתני' ליכא למיקנסיה כלל דאשה יודעת כו' ולא נתכוונה להוציאו לחולין אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו ועובר על לפני עור לא תתן מכשול שהרי יודע הוא שהלוקח מתכוין לאוכלה בעירו כך פירש הקונטרס וקשה טובא חדא דלאו ברשיעי עסקינן שפי' שהלוקח מתכוין לאכלה חוץ לירושלים ועוד קשה מאי לפני עור לא תתן מכשול איכא הכא הלא אם לא יקח ממנו יקח מאדם אחר ולא שייך לפני עור אלא דוקא דקאי בתרי עברי דנהרא כגון מושיט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח כדאמרינן פ"ק דמסכת ע"ז (דף ו:) ועוד קשה דמשמע מתוך פירושו שהבהמה נתפסת בקדושה והמעות נתחללו וכי משום קנס נאמר יחזרו דמים למקומם והמוכר יאכל הבהמה חוץ לירושלים וליכא למימר שיחזור ויחלל לוקח קדושת הבהמה על מעותיו דהא ארבי יהודה קיימא דסבר לקוח בכסף מעשר אינו נפדה[מ] דלא אלים למתפס פדיונו ועוד קשה מאי פריך והאנן תנן רבי יהודה אומר קידש הא לא דמיא כלל דהכא לוקח אמר בפירוש שלא יוליכנה לירושלים אבל הכא האשה אומרת שתוליכנו לירושלים לכך פר"י אבל במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין כלומר שהתנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה אלא המעות יהו[נ] בקדושה ועל המוכר להעלותן לירושלים והיינו מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין שהקדושה לא תחול על בהמתו יחזרו דמים למקומם דחיישינן שמא יאכלם המוכר חוץ לירושלים שהוא סבור המוכר דפקע מינייהו קדושת מעשר שני ואע"ג שפירש לו הלוקח קסבר שאין ללוקח להפקיע קדושת המעות כיון שמכר לו דבר הראוי להתחלל והשתא פריך שפיר והא תנן במזיד קידש ומעות לא נתחללו ושבקינן להו ביד האשה וסמכינן עלה שתעלם לירושלים הכא נמי למה המכר בטל יעלם המוכר לירושלים ויאכלם בקדושת מעשר ומשני אשה יודעת כו' אבל הכא המוכר אינו יודע לפי שמוכר לו דבר הראוי להתחלל עליו וקסבר שלא הועיל תנאי של לוקח ויאכלו לחולין ואם נאמר לו שיוליכם לא יאמין לנו: **מתקיף** לה ר' ירמיה והלא בהמה טמאה. שאינה ראויה להתחלל עליה מעות ואפילו הכי קאמר יאכל כנגדן ולא אמרינן אדם יודע ואם כן גבי אשה נמי הוה ליה למימר דבעל יאכל כנגדן בירושלים ופירש בקונטרס דיאכל כנגדן רוצה לומר (א) והלוקח יקח מעות משלו ויאמר כ"מ שהמעות ביד המוכר יהו מחוללים על מעות אלו ויעלם ויאכלם בירושלים והקשה רבי יצחק בן אברהם הא מוקמא לה בסמוך כשברח המוכר וא"כ היאך הוא יכול לחללם והרי אין אדם מחלל דבר שאין ברשותו כדאמר בפרק מרובה (ב"ק דף סט.) בשמעתא דצנועין דפריך לר' יוחנן דאמר גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ופריך מהאי דצנועין שהיו אומרים כל הנלקט מזה יהו מחוללין על מעות הללו (ב) אלמא דמשוה חלול להקדש[ב] ומשני כל המתלקט ופירש ריב"א דאין זה אלא קנסא דקנסוהו ללוקח אבל לעולם המעות קדושים ביד המוכר והר"ר מאיר מפרש שאני הכא שהלוקח יכול לחלל המעשר ביד המוכר משום דזכות הוא לו למוכר וזכין לו לאדם שלא בפניו דהא זכייה מטעם שליחות והוי כמו שליח והכי נמי אמרינן בנדרים (דף לו:) דבעי התם התורם משלו על חבירו צריך דעת בעלים או לא מי אמרינן זכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו או דילמא ניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה[ס] ועד כאן לא מיבעיא ליה התם אלא משום[ע] דאמר ניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה אבל היכא דלא שייך כי אם זכות כי הכא עבדינן זכותיה אבל בההיא דצנועים ליכא למימר הכי שהרי הגזלנים עצמם אינם יכולים לתקן כלום מה שבידם שהרי אינו שלהם והוי גזל ולא נתייאשו וכיון דאינהו לא מצי עבדי שלוחייהו נמי לא מצי עבדי[פ] והשתא ניחא שכשהמעות ביד המוכר יצא לחולין אם יאכל הלוקח כנגדו אע"פ שאין בידו דכיון שהוא זכות למוכר יעשה לוקח שלוחו ויחללנו[צ]:

כשברח

מסורת הש"ס

א) לעיל נב: [בכורות ט:], ב) [בכורות שם], ג) מעשר שני פ"א מ"ז, ד) [בדפו"ר ליתא אפי', והרש"ל מוחק בירושלים. וכן ליתא במשנה דמע"ש], ה) [בכת"י נוסף: בירושלים, וכ"ה בראשונים], ו) [דברים כז, ז], ז) [שם יד, כו], ח) [ע"ב], ט) [נראה דיש להוסיף: במתכוין להוציא מעשר לחולין. הר"ש מדעסויא, ע"ש], י) [סוכה מ:], כ) [פרק א הלכה ט"ו], ל) [וע"ע היטב תוס' סוכה מ: ד"ה שמא יגדל], מ) [מע"ש פ"ג מ"י, ע"ש], נ) [בדפו"ר: בקדוש', ונל"ל בקדושתן], ס) [בדפו"ר: ועל כרחך, ול"ה ברש"ל], ע) [בדפו"ר: דאמ', ונל"ל דאמרינן], פ) [עיין לעיל כג ע"ב], צ) [וע"ע תוס' ב"ק סח: ד"ה הוא דאמר ותוס' סוכה לט. ד"ה מעות], ק) [יתכן שצ"ל ומשני דשאני הכא], ר) [תיבת לאו ל"ב ויתכן שהיא ט"ס, או שצ"ל ומיהו לאו [כללא הוא דהא] בדם], ש) [ברש"י טהורה, אמנם עי' הגהות הגר"א ול"ב],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מתקיף וכו' רוצה לומר דהלוקח וכו': (ב) בא"ד על מעות הללו ומשני כל המתלקט אלמא דמשוה חלול להקדש ופי' ריב"א כצ"ל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואמאי יחזרו דמיו למקומם. נ"ב פי' דהא בבהמה טמאה בין שוגג כו' כמ"ש בתוס' ד"ה במזיד בשם התוספתא:

מוסף רש"י

במזיד. שנתכוון לחללו, קידש. אם קידש בו את האשה מקודשת (בכורות ט:). למעשר ממון הדיוט הוא (לעיל נב:).

מוסף תוספות

א. וכמו שמפרש ר' יהודה שלקחן מתחילה לשם שלמים דאז לא גזרו בדיעבד שמא יגדל וכו'. תוס' הרא"ש. ב. אע"ג דצנועים פליגי התם קיי"ל כר' יוחנן דלית ליה כצנועים. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

קסב א ב מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל' יז:

תוס' ר"י הזקן

יאכל כנגדן. הלוקח יקח מעות משלו ויאכלם בירושלים ויאמר כל מקום שהמעות ביד המוכר הרי הם מחוללים על אלו. אשה יודעת. פי' קסבר הואיל ואשה שייכא נמי במעשר שני יודעת כל הדינין. ואותביה והרי בהמה טמאה דאדם יודע וכו'. כלומר כולהו שייכי במעשר ולדידך כל בני אדם יודעים כל הדינים. ק) ושאני הכא באשה חברה. כלומר סתמא דאינשי ונשי אע"ג דשייכי בעניינא לא בקיאי בכולהו דינין דההוא עלמא, ומתני' איירי באשה שלמדה מעשר שני כל דיניו. ומיהו ר) לאו בדם טומאתה וטהרתה שהיא סופרת לעצמה ובעלה נשען עליה, כל אשה היא חברה לגבי הא מילתא, ואם טמאה את עצמה מדם שראתה שוב אינה יכולה לומר שאותו דם הוא ממכה שיש לה במקור כמו שבארנו פרק תינוקת. ומהכא חזינן בהדיא דבמאי דשייכי חדא דינא אית להו עם שאר אינשי דלא גמירי דהא דשאינה חברה דינה שוה עם סתם מוכר שמכר לו בהמה טמאה, והכי משמע הך שיטה, ומשום הכי איצטריך לאוקומי באשה חברה. [כי התם]. דה"נ אמרינן גבי לוקח בהמה ש) טמאה מזיד ברייתא. שברח. המוכר שהדמים בידו.